

Praktijkgids fossielen, door Anne Schulp. 2^{de} editie. Uitgeverij Noordboek Natuur, 2020. ISBN 9789056156688. 151 pag. Prijs: 24,90 euro.

Wat komt er allemaal bij kijken wanneer je fossielen wilt gaan verzamelen? Schulp deelt zijn soepel geschreven gids in naar activiteiten in het veld in de eerste drie hoofdstukken en activiteiten in het laboratorium in de laatste twee. Voordat de lezer bij het praktische gedeelte komt, is er eerst een soort minicursus geologie in hoofdstuk 1: wat moet je weten over de geologische tijd en fossielhoudende lagen? En waar kan je in Nederland fossielen vinden? De mogelijkheden in ons land zijn niet zo uitgebreid als in sommige ons omringende landen. De auteur presenteert een kort overzicht van vindplaatsen gearangschikt naar ouderdom. Van het ca. 120.000 jaar oude Eemien, waarvan fossielen kunnen worden gevonden op opgespoten terreinen, tot het ruim 300 miljoen jaar oude Carboon met vooral plantenfossielen in Limburg.

Terwijl ik zit te lezen, moet ik onwillekeurig denken aan de manier waarop ik en ik niet alleen destijds, in zeventiger en tachtiger jaren van de vorige eeuw en vast ook lang daarvoor, fossielen verzamelde en behandelde. Natuurlijk gingen wij ook niet zonder hamer en beitel op pad en iedereen had een loepje bij zich. Als voorbereiding hadden we zo recent mogelijke literatuur bij ons of zelfs gelezen en hadden we geologische kaarten geleend. Voor de weg er naar toe voldeden geografische kaarten; die kon je dan meteen gebruiken om de vindplaatsen aan te geven. Gingen we langs kusten en kliffen zoeken, dat was een tabel met de getijden van die bepaalde gebieden een *must*. Nu heb je al die informatie op je telefoon of tablet. En natuurlijk gaat er altijd een helm mee: veiligheid stond en staat voorop. Verder behoorde tot de uitrusting een flesje zoutzuur (om kalk aan te tonen), een kompas en flink wat Velpen voor als er wat kapot ging. Viltstiften, schrijfgerei, veldboekjes en monsterzakjes completeerden de uitrusting. Voor het kleine werk was en is dat allemaal wel voldoende al maakt het verschil of een gesteente hard of zacht is. Voor het grotere werk wordt vandaag de dag al gauw gebruik gemaakt van zwaarder gereedschap, variërend van kettingzagen tot bulldozers.

Eigenlijk kon je overal wel terecht en werd meegenomen wat er gevonden was. Beschermd sites kwamen pas later, zoals in delen van de Provence in Frankrijk, waar vanaf 1984 geen ammonieten meer verzameld mogen worden. Weer thuis, dan werd van het fossiel, indien nodig, met behulp van een dremel het overvloedige sediment verwijderd. Nu wordt in laboratoria door preparateurs gebruik gemaakt van pneumatisch gereedschap, ultrasoonreinigers en worden fossielen gezandstraald. Voor dat soort technieken is al gauw een aparte ruimte nodig met afzuiging, wat niet voor iedere verzamelaar qua financiën en ruimte tot de mogelijkheden behoort. Iets uitzuren deden we vroeger ook al, meestal met mierenzuur. In de gids worden meerdere zuren besproken in oplopende sterkte. Brak er bij het prepareren een stukje van het fossiel af,



dan bracht Velpen uitkomst en anders Archeoderm wel, een soort impregneermiddel. Wanneer ik nu het hoofdstuk 'Lijmen en Impregneren' in het boek van Anne Schulp opsla, dan lees ik dat ik door die middelen te gebruiken, geen grotere zonde had kunnen begaan. Tegenwoordig zijn die volstrekt uit den boze. Er is tegenwoordig een heel scala aan lijmen en impregneermiddelen voorhanden, afhankelijk van de toestand waarin het betreffende fossiel zich bevindt. De voor- en nadelen van de verschillende middelen worden besproken. Bij voorkeur moet het gebruikte middel reversibel zijn: het moet er ook weer uit of vanaf gehaald kunnen worden. Net zo belangrijk is het, dat middelen stabiel blijven over een langere tijd. Al dat lijmspul heb je voor de gewone huis-tuin-en-keuken fossieltjes niet nodig; het is vooral heel nuttig voor poreus materiaal, voor grotere gebroken botten. De uitgebreide beschrijving van al die lijm- en impregneermiddelen had ik ook graag in een tabel gezien, dat is praktischer. Dat geldt ook voor de mechanische technieken en genoemde apparaten. Dan krijgt de verzamelaar een beter overzicht van wat hij of zij het beste kan gebruiken. Na het vinden, het uithakken of opgraven, het prepareren, conserveren en registreren volgt dan ten slotte het determineren. Volgens de auteur het meest spannende, want wat kan het fossiel je allemaal vertellen. Artikelen in tijdschriften, (lokale) gidsjes en tegenwoordig natuurlijk internet kunnen de verzamelaar daarbij helpen. Voor verder onderzoek is naamgeving derhalve cruciaal. Afsluitend een lijst van organisaties die actief zijn op geologisch/paleontologisch gebied, allerlei websites en heel handig internetadressen voor de benodigde hardware voor de verzamelaar en ten slotte een uitgebreide literatuurlijst. Het is duidelijk dat er enorm veel is veranderd sinds de tijd dat ik regelmatig in sedimenten naar fossielen ging zoeken. De gids geeft ongetwijfeld een goed overzicht. Ik vraag me wel af of al die moderne middelen en technieken voor de gewone verzamelaar haalbaar zijn.

Kees de Jong redactie.dejong@gea-geologie.nl